

ادبیات عمومیہ مجموعہ سی

سنہ : ۱ ہفتہ لقی سیاسی ، ادبی و علمی غزتہ در . نومبر : ۳

ادبیات ترک « وجہ غریمت » ی

ادبیات ترک غریب بر استحاله دورہ سندنہ بولندیغی انکار ایدیلہ من . آثار حاضرہ دن بری بلا تعدیل بر اوروپا لسانہ نقل ایدلسہ ، مؤاخذین غرب ، بوکا : — اولماش بر تقلید ! دیہ جکری کبی ، عینی اثر مملکت مزده حالا کندیلرینہ بر آرز چوقچہ تصادف اولونان وادی قدیم منتسبینہ کوسترلسہ ، بونلردہ ، در حال : — پک آلا فرانغہ ! محاکمہ سنی درمیاندن چکنمہ یہ جکار درہ . اوت ! ادبیات لاحقہ من ، ہم پک آلا فرانغہ ، ہم دہ زیادہ سیلہ آلا تورقہ در . حامدک « فینتن » ی بو وادینک اک انموذجی بر تمثالیدر . بر آلمان منقدی : « — فینتن ، نہ ادبیات غربیہ ی آ کدیریور ؛ نہ دہ ادبیات شرقیہ ی . » دیمشدی . بر ذات فحیم بومطالعہ یہ قارشی : « — حامد ، نہ بر انکلین ویا فرانسز ادیبیدر ؛ نہ دہ نفی وفضولی زمانلرینک بر شاعریدر . حامد ، عصر مزک عثمانلیسنی تمثیل ایدن بر ادیبدر . » دیمشلردر . کوریلیور کہ بو کونکی ترک ادبیاتی ، منشاندن هنوز آریلہ مامش ؛ کذلک ، حالا ادبیات غربیہ ایلہ اتحاد ایدہ مامشدر .

غرب ادبیاتی اقتباس ایدنلر زیادہ سیلہ تصلفہ میالدرلر : [رہنان] طرزی کبی متین و فصیح ، سلیس و بلیغ بر اسلوب هنوز ادبامنرجہ اتخاذ ایدلمدی . کذلک [تہن] واری ، صاغلام ، جابجا لطائف ایلہ آراستہ ، بر آرز فنی بر وادی دہ تقلید اولونہ مدی . بونک کبی ، لورد [مق اولہ] یولندہ ، مصاحبہ قلقلی ، طاتلی بر لسان ایلہ افکار تاریخیہ و فلسفیہ ی افادہ ایدہ جک بر ادیب مزده چیقمدی . ارباب قلممز [جہد اقل] قانونی موجبجہ سہل القلید اولان وادیلرہ اہمیت ویردیلر . قیریق جملہلر ، ملون فکرلر ، نامانوس افادہلر ، سقط فکرلر ، سقیم حسلر ، براز « امپرہ سیونیزم » ی آ کدیرر تصویرلر ، اولدیغی

مہترخانہ خاقانی

طوب قبو سرای ہایونیہ مواقع مختلفہ سائرہ دہ و علی الخصوص حضور پادشاہیدہ ترنم ساز اولدینی اہویہ لطیفہ ایلہ صوک زمانلردہ نظردقتی جلب ایدن اسکی موسیقہ منی مہترخانہ بیلمہن ہان یوق کیدر . باش مہتر اغا ایلہ برلکبدہ دیگر برقاچنک الارندہ (چوکانلر) اولدینی ، دیگرلرندہ دہ طاوول ، زورنا ، بوری و جفتہ نعرہ بواندینی حالہ . یکچیری قیافتیلہ انظار عمومیہ جیقان بوقدم باندومنی تقدیر ایتمین دہ پک آزدرد . فقط یکچیریلر زمانندہ کی باندو ایلہ بوباندو آرہ سندہ نہ درجہ یہ قدر مناسبت وارد ؟ وقتیلہ ، کوردیکمز الات موسیقہ دن بشقہ دہا برطاقم الات دہ موجود ایکن شمدی یالکز بونلرہ می اکتفا اولمشدر ؟ بورالینک بیلمسی باطبع فائدہ دن خالی اولدینی کی کورن و تقدیر ایدن بعض رفقا طرفدن بونک تاریخی حقندہ ایضاحات ایستلمسی دہ فائدہ دن زیادہ لزومی اثبات ایتمش ؛ و بونک اوزرینہ تدقیقات ایفا ایدیلہ رک بومقالہ وجود بولمشدر . مہتر کلہ سی بر کلہ تاریخیہ در . میمک کسرہ سی ، ہانک سکونی و تانک فتحیلہ موضوع و مستعمل اولان بوکلہ صکرہ لری تحریفہ اوغرایہ رق فتحینلہ تلفظ ایدلکدہ در . شویلہ قیصہ حق بر تصحیح دن صکرہ تاریخیہ ارجاع نظر ایدہ لم :

عثمان غازی ؛ حامیسی سلاطین سلجوقیہ دن علاء الدین کی یاددن استحصال ایلدیکی ماذونیت و کوردیکی معاونت اوزرینہ قرہ حصارک ضبطنہ و دشمنلرک تادیبنہ قیام ایلہ دی . تدابیر صائبہ سی سایہ سندہ و آرز وقت ایچریسندہ قلعه قبولرینی غضنفرلرہ آجدی . بوندن درجہ نہایہ دہ ممنون اولان علاء الدین ؛ غازی بہ « بریاض سنجاق و موسی دولت و طبل و حورنا ، نقارہ و نفیر آکا ملحق و سنجاق مہترلری و سائر لوازمیلہ تیغ و کمر خسروانہ و رحتی مکمل بر رخش بی بہانہ ارسالن تحقیق فیلوب بربرات عالیشان یازلدیکہ اسکی شہر و اینہ کول ایاتی اول علم نورانی سایہ سندہ عثمان خانہ مقید مطلق اولہ » [۱] ارسال ایلہ دی . ایشہ بوہدایا میانندہ کی الات وادوات موسیقہ ایلہ طاقم تشکیل ایدلہ . و بوطبقہ ایکندی وقتی سرای ہایونہ چالمسی اصول اتخاڈ اولندی . عثمان غازی سلطانہ حرمة نوبت اوردجہ ایاق طورمش و بواصول فاع حضرتلرینہ کلنجہ یہ قدر دوام ایلہ مشدر . مشارالہ « عظیم شانی اول وضع غربیہ متحمل ایتیبوب ایکی یوز ییلاق مرادہ پا شای تکریمآ آباغین طورمق کار بیہودہ در دیو اول اسلوبی « ترک ایتدی .

بادی امرادہ بر علامت استقلال اولان مہترخانہ ابتداری عددی محدود آلاتدن مرکب ایکن صکرہ لری پادشاہلرک اہمیتلریلہ متناسب اولہ رق ہربری تکثیر ایدلش ، ووزرا و وکلای سلطنتہ تعمیمی دخی بالتنسب صدراعظم ووزرای سائرہ ایلہ دولت کتخداسنک ویکچیری اغاسنک مکمل طہوزر قات مہترخانہ لری وجود بولمشدر .

مع مافیہ الات وادوات موسیقہ یالکز تکثیر دکل یکچیریلرک الغاسی اولان بیک ایکی یوز قرق بر سنہ سنہ قدر کاه تکثیر وکاه تنقیص ایدلک ، صورتیلہ تعدیلہ اوغرا دینی .

کبی اک نهایت سکز زلزن ایله برزلزن باشی ، سکزر سورنازن ایله برسورنازن باشی ، سکزنقاره زن ایله برنقاره زن باشی ، سکز بورینن ایله بربورینن باشی ، سکزطبل زن ایله برطبل زن باشی وزیر ایچ اوغلان باش چاوشنک معیتندده دخی طقوز نفر چاوشان الرنده چتبال چوکانلر اولق اوزره باندو هیئتک عددی التمش دوت کیشی به رسیده اولمش وبونلره طقوزر قات مهترخانه دنیلیمی ده بوندن ایلری کلشدر .

طاقک باشی وزیر ایچ اوغلان باش چاوشی ایدی ، طبل زن باشی ده باش مهترصاییلوردی ، اشبو طاقم هر ایکندی وقتی باشلری وزیر ایچ اوغلان باش چاوشنک ، سائر وزاده ایسه اکا معادل اولان ذاتک « وقت سرور وصفه مهتر باشی هی هی ! » صورتندده واقع اولان نداسی اوزرینه مهترباشی آغا النده سورنا اولدینی حالده باندویه پیشرو اوله رق وزیرک ویکچیچری آغاسی دائره سنده ایسه افانک اوطوردینی عرض اوطه سنک اوکنه کلیر ویرله برابر بر تمنا ایلردی . بوضره ده اولجه وقت سرور وصفه دیه باغیرمش اولان باش چاوش ویا معادل ذات « اصحاب حاجات و عرضال صاحبلی واری ؟ » دییه باغیرو ، و وارسه وزیره ویاخود بکچی آغاسنه تقدیم ایلردی . بونک ختامی متعاقب هیئت بر دائره بالتشکیل اجرای نغماته ابتدار اولنور ، و ایچلرندن هوایی اخلال ایده جک صورتندده یا کلشلق وقوعه کتیرنلرک سهولری مهتر باشی آغا طرفندن درحال تصحیح قیلنیردی . شوراسی محتاج قیددرکه بوروزنلره طاول ، سورنا وزل چالان افراد اثنای ترنمه طوردقلری حالده نقاره زنلر باغداش قورارلر ویرده اوطوردرلردی . مهتر باشی ده خلقه نك اورتیه سنده طورر واورادن طاقه قوماندا ایلردی . چالنی چالده قجه الرنده چوکان طوتان چاوشلرده چوکانلری صاغه صوله اشاغی یوقاری صاللامقده ، اولرده آهنکه بوصورتله اشتراک ایتدیکی کبی اره صره «الاهی» دیه ندادخی ایتکده لردي . بالنهایه بردها ایله مراسمه ختام ویریلیر ، وبرر تمنا ایله چکیلیرلردی [۱] .

مهترخانه طاقنک طاول ، سورنا ، بوری ، زل ونقاره دن مرکب اولدینی یوقاریده قید ایتشدک بونلرک شکلرندنده بر پارچه بحث ایده لم . طاول ، الحاله هذه قولانیلان وسورنا ایله برلکده چالینلردن بر فرقی یوقدر . اوچ قدم ارتفاعنده اولان بو طاولی طاوولجیلر حیوان اوزرنده کوتورلر ، وشمیدیکی کبی بری قالین و دیگری اینجه اولق اوزره ایکی دکنکک استعمالله چالارلردی . بونلردن قالیننه (چوماق) اینجه سنه (دکنک) دنیلیردی . طاولک برده بویوکی واردی که بوکا (لوکی) تعبیرایدیرلردی . بونک اصل طاولدن فرقی اوندن بویوک اولسیدر . یوقسه بشقه بر فرقی یوقدر طاول مهترخانه دن بشقه قطعات عسکریه جه بوکونکی بورولر مقامنده اولق اوزره سورنا ایله برلکده قولانیلوردی . اردوگاه و قلاعده عسکری حال تیقیظ و انتباه اوزره بولندیرمق ایچون طاول چالنیردی . طبلنلر طاول چالده قلی وقت «یکدرالله» دییه باغیرلر و طاوولی اوموزنده چالارلردی . [۲]

سورنا ، سورنانک حالا چالینان سورنادن هیچ برفرقی یوقدر . بو آلت بیلندیکی

[۱] تاریخ عسکری عثمانی مؤلفی احمد جواد پاشا کتاب اول صحیفه ۱۷۰-۱۷۱

[۲] عثمانلی تشکیلات و قیافت عسکریه سی مؤلفی محمود شوکت پاشا جلد ۱ صحیفه ۸۹

وجهله آغاچدن ایچی بوش اوله رق اعمال ایدلمکده ، سس چیقارمق ایچونده بغدادی قامشندن باش طرفه کوچک برر ایصلق طاقلمقده در .

بوری ، افراد عسکرینه نك استعمال ایتمکده اولدینی بویلدن خلیجه اوزون ، و پرنجندن معمولدی . بونلر مخروطی شکل بر قاق بوکومدن مرکب ، و پرده سزدی . وظیفه سی انجق باصو طونمق ، و آهنگی تنظیم ایتمکدی .

زل ، زلکده ایوم مستعمل زلدن فرقی یوقدی . بونلر بیلدیکمز کی پرنجندن معمول دائره وی شکل ایکی پارچه دن مرکب اولوب یکدیگرینه اورمق ، وبالخاصه طاوولله هم آهنگ کیتمک صورتیه سس حاصل ایتدیریلردی . قالین و فضله صدا چیقارلسی مطلوب اولدینی زمان هرایکی زل متقابلاً یکدیگرینه اورولیر ، و خفیف برسس چیقارلسی ایستلدیکی زمانده یالکز کنارلری خفیفجه دلك اولنوردی .

نقاره یه کلنجه : بونلرده بوکون بزم چفته نعره دیدیکمز ایکی کوچک طاوولجقدن عبارتدی . بوکا طریقت صوفیه اصطلاحنده قدوم دینلیر . چالمنسی معلوم اولدینی وجهله صاغ وصول الیه بولندیریلان دکنک طرزنده ایکی کون پارچه سنک دیگر آلات موسیقیه ایله هم آهنگ کیتمک شرطیه ایجابنه کوره خفیف و اغیر اوراسندن ، بطی و سریع دف ایدلسندن عبارتدی . نقاره لرك مهترخانه طاقنده کی رولدن بشقه بروظیفه سی ده ا واردی . اوده شمدیکی بورونک کوردیکی خبرجیلک وظیفه سنی کورمکدی . بونک ایچوندرکه هر قطعه عسکرینه نك باشنده آصرینک رتبه سنه کوره بر قاق نقاره زن بولنوردی .

* *

آلات موسیقیه نك شویله بسیط و پك ابتدائی بر شکلده اولسندن ، وهان هپسنک مزعج برر صدا چیقارمسندن طولانی طاقمک هیئت عمومیه سی اعتباریه ممدوح برشی اولیه جنی تخمین اولنه ییلیر . فقط هرشی ذوقه ، و طرز تلقیه کوره دکشمک ، بر قومه ، برملنه کوره ثقیل ظن اولنان برشیئک دیگر بر قوم و یاملتجه لطیف تلقی ایدمک اکثریا واقع اولشدر . وزمانزده بیله بویله بر جوق شیر واردر . ایشته مهترخانه ده بویله در . باخصوص اوزمانلر سامعه شمدیکی کی موسیقینک الحان لطیفه سنی طامامش ، الکیزیده آلیشدینی طاوول ، زورنا ایله قوالدن عبارت بولنش اولدینی ایچون بو موسیقه هرکسه خوش کلمکده و ترنم صره سنده سامعیندن پك چوغنک دموع تأثیر دوکدکاری صحائف تاریخیه ده مسطور بولمقده در . بر آزده بر مورخ اجنبی بی دیکلایه م : موسیقه لریمزه دائر ویردیکی معلومات تاریخیه ده (مارسیغلی) « ترکر دینور اردولرنده اساس مصادمه و صدا اوزرینه مؤسس اولان آلات موسیقیه استعمال ایدرلرکه بونلرک اشکال و هیئتلری مختلفدر ، بوندن بشقه عسکر مانوره لرندن زیاده بریوم رسمی بی دبدبه لی کوسترمکه یارار » . مومی الیه جالغیلر حقنده یوقاریده ایضاح ایتدیکمز تفصیلاتی دخی اعطا ایتدکدن صوکره نهایت شو حکمی ویریور : « اشبو آلات موسیقیه نك یالکز اوله رق حاصل ایلدیکی اصوات مختلفه کرچه سامعه خراش ایسه ده طاوول واسطه سیله بو آجی صدارل تعدیل اولدینی کی ، باخصوص جمله سی برلشیرسه حصوله کلن آهنگ خلیجه کوزل اولور . » [۱]

* *

دولت عثمانیه نك اهميت و برديكي برشي ده قيافت مسئله سيدر . هر قيافت عسكريه يه پك زياده اهميت عطف ايداش ، صنوف مختلفه دن بشقه چالچيلره ، آشچيلره و ارنجيه قدر برر رسمي اونيفورمه قبول ايله مشدر . قيافت مسئله سنه دائر خيلي تفصيلات ورن مأخذلرمن [مجموعه تصاوير عثمانيه] مؤلفي عارف پاشا ايله (تاريخ عسكري عثمانى) و (عثمانلى تشكيلات و قيافت عسكريه سى) مؤلفلري احمد جواد و محمود شوكت پاشالار برنجي دفعه اوله رق قيافت عسكريه وضعى شرفنك بزلره ، يعنى عثمانليلره عائد اولديغنى از باب انصاف دن اولان مورخين اجنبيه نك افاداتنه عطفاً برلسان ستايشه قيد ايلكده درلر . فى الحقيقه آثار مذكوره دن اقتباساً موسيقي جيلر حقنده زيرده و بربله جك اولان تفصيلات و حالاً موزة عثمانيه و شوراده بوراده موجود اولان آثار و امارات اجداد منك بولازمه يه پك زياده اهميت و برديكلري و بوسايله ده هر كسك بالسهوله فرق و تميز ايلديكي آشكاردر .

ايكندى وقتى « وقت سرور و صفا مهتر باشى هى هى » ديمكدن وسكز نفر دن عبارت اولان رفقاسيله برلكده باندويه بالاشترك النده كى چوكانى مقامك ايجابنه كوره اشاغى يوقارى ، صاغه صوله صاللامقدين بشقه برخيلي وظائف ايله مكلف اولان « وزير ايج اوغلان باش چاوشى » كرجه طوغريدن طوغرى يه افراد موسيقيه دن صايله مازسه ده موسيقيه اشتراك ايتك صفتيله بونكده اكتسا ايلديكي البسه نك بيلنمى فائده دن خالى دكلدر . معيتنده يكرمى قدر چاوش بولنان پهلوان و جريد اويونلرينك ابتدا و انتهارلنده النده كى چوكانلري موسيقيه ده كى كى صاللامقده مكلف اولان بوباش چاوش قوللري قياقلى و قياغك ايج طرفى مثال الشكل كسيلمش طار قوللى ، اورته يرنده بش رقى طرزنده بر اشارتى حائز مستطيل الشكل الوانى حاوى صارى رنگلى انتارى كير ، باشنه يشيل رنگده دستار قاووق صارار ، آياغنه صارى مست پاپوج اكتسا ايدردى . بلنده ينه عيني رنگده بش سائيم قدر كنيشلكده كمر بولنور و بوكاده قينى صولدن صاغه طوغرى كلك اوزره « قا » دينلن كسكين بريچاق طاقاردى . كنديسنك و رفقاسنك اللرنده كى چوكانلر كموشدن معمول اولوب چتال باشلى و اطرافى زنجير و چيقراقلى ايدى .

باش چاوشه مخصوص چوكانك وزيرك اقامت ايتديكى اوطه قبوسنده كى پرده اوزرينه تعليق اولنمى وزيرك مذاكرات مهرانده بولنديغنه دلالت ايتديكنه و بواننده هيچ كيمسه اوطه يه كيره مزدي .

زروناجيلرك باشى و عموم مهتر خانه طاقنك برنجى ضابطى اولان مهتر باشى اغا آرقه سنه آل قاپوط و ياخود چوقه بنش كير ، باشنه آل رنگده دستار قاووق صارار ، بجاقلرينه كذلك آل چوقه چاقشير و آياقلرينه صارى مست پاپوج ايدردى .

مهتر خانه طاقنك ايكنجى ضابطى اولان ، باش مهتر آغا دخى دنيلان طاوولجى باشى ده مهتر باشى آغانك اكتسا ايلديكى البسه نك عيني كير ، باشنه ده عيني دستار قاووقى صاراردى .

زلزن باشى ده مهتر باشى و باش مهترك اكتسا ايتديكى البسه لري كير ، اوده عيني قاووقى استعمال ايلردى . زلزلنلرايسه مور ، لاجورد و ياخود سياه چوقه دن بنش ، و بجاقلرينه

آل چوقه ویا بزدن چاقشیر ، ایالترینه قرضی مست پاپوج کیر ، باشلرینه ده یشیل رنکده دستار قاووق طاقارلردی .

بوریزن و نقاره زن باشلری ، دیگر باشلرکی البسه و باشلرینه ده عینی شکل ورنکده کی دستار و قاووقلری استعمال ایدرلردی .

بوروزنلر ، نقاره زنلر دخی زلزنلر ، طاوولجیلر مثللو لباس اکتسا و عینی قاووقلری استعمال ایدرلردی .

خلاصه موسیقه جیلرک البیسه لرینه ده برانتظام مشهور ، سامعین ایسه آهنگی استماع ایتمکده مشرور و مبهوت ایدی .

محمد زکی

اسکی عثمانلی عسکرلرکی

سلطان سلیمان قانونی دورنده نشان تعلیملری

عثمانلیلر نشان تعلیملرینه پک زیاده اهمیت ویررلردی . نشان آتمق عسکرلرک مقدس وظائفندیدی . رسول اکرمک ، فضائل جهادی ، انداختک قدسیتنی کوسترن حدیث شریفلری ، انداخت تعلیم و تربیه سنده اسالاساس ایدی . اساساً بودورک تربیه عسکریه به متعلق آثاری فضائل جهاده متعلق اثرلردی . بواثرلرده بوتون حدیث شریفلر شرح و ایضاح اولونوردی . محاربه لرده منفرد حماستلر ، دلیرانه فدا کارلقلر خصوصی براهیتی حائر اولدیفی ایچون هر عسکر آتیجیلغه صوک درجه مراق ایدردی . پادشاهلر بالذات نشانجیلقدده مهارت صاحبی اولدقلری کی یکچیریلری بو صنعتده ایلریه مکه تشویق ایدرلردی . سلطان سلیمان قانونی هر برنفره اوچ آیده اوتوز آچقه یای آچقه سی تخصیص ایتمشدی .

سلطان سلیمان قانونی نشان تعلیملرینه خصوصی براهیت بخش ایدردی . غیر مطبوع بروثیقه ده پادشاهک نشان تعلیملرینه ویردیک اهمیت شو صورتله تعریف ایدلمکده در : « غازی خنکار میندانه کلوب تعلیم خانه یاپدیروب و اوزرینه تعلیم خانه جی باشینی ناظر تعین ایدوب توفنک آنان یولداشلره و کان کشلره اوق آتمی تعلیم ایتک ایچون و تعلیم خانه جی باشی سفره کتمکدن و سرحدلرده الیقونلق دن معاف بیوروب بوتون کون